

TEKİRDAĞ BAROSU

ENGELLİ HAKLARI HUKUKİ İZLEME RAPORU

“Haklarımız Ne Kadar Erişilebilir?” Etkinliği Çerçevesinde Mektup ve Başvuruların 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi

Hazırlayan : Tekirdağ Barosu

Tarih : Mayıs 2025

İÇİNDEKİLER

- Giriş
- Yöntem
- Hukuki Çerçeve
- Tespit Edilen Temel Sorunlar
 - 4.1 Erişilebilirlik
 - 4.2 Ulaşım
 - 4.3 Eğitim
 - 4.4 Sağlık
 - 4.5 Sosyal Haklar ve Yardımlar
 - 4.6 Ayrımcılık ve Toplumsal Dışlanma
- Değerlendirme
- Sonuç ve Öneriler
- Ekler

1. GİRİŞ

Tekirdağ Barosu, 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’un öngördüğü yükümlülüklerin yerel düzeyde uygulanma biçimini izlemek ve görünür kılmak amacıyla, 2025 yılı Mayıs döneminde Türkiye Sakatlar Derneği Çorlu Şubesi ile “Haklarımız Ne Kadar Erişilebilir?” başlıklı bir sosyal farkındalık çalışması yürütmüştür.

Bu çalışma kapsamında engelli bireyler ile engelli çocuk sahibi ebeveynlerin yazdığı 17 adet mektup tarafımıza ulaşmıştır. Söz konusu mektuplar, yaşamın farklı alanlarındaki temel insan haklarına erişimde yaşanan ihlalleri doğrudan ifade etmektedir. Bu rapor, söz konusu tanıklıkları 5378 sayılı Kanun başta olmak üzere ilgili mevzuat ve uluslararası sözleşmeler ışığında hukuki olarak değerlendirmektedir.

2. YÖNTEM

Bu rapor, baromuza ulaştırılan el yazısı mektupların içerik analizi yoluyla hazırlanmıştır. Mektuplardaki beyanlar, somut olgu ve örneklerle dayanılarak konu başlıkları altında kategorize edilmiştir. Her başlık altında ilgili yasal düzenlemelerle karşılaştırmalı değerlendirme yapılmıştır.

3. HUKUKİ ÇERÇEVE

- T.C. Anayasası md. 10 ve 42: Eşitlik ilkesi ve eğitim hakkı
- 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun
- Birleşmiş Milletler Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme (2006)
- TCK md. 122: Ayrımcılık yasağı
- Milli Eğitim, Sağlık, Aile Bakanlığı ve İşçileri Bakanlığı yönetmelikleri

4. TESPİT EDİLEN TEMEL SORUNLAR

4.1 ERİŞİLEBİLİRLİK

Mektuplarda Belirtilenler:

- Kaldırımlar, parklar ve yollar engelliler için erişilemez durumda.
- Kamu binaları ve özel işletmelerde rampa, tuvalet, asansör gibi erişim altyapısı yok.
- AVM'lerde tuvaletler kilitli veya yüksek eşiğe sahip.

İlgili Mevzuat:

- 5378 sayılı Kanun md. 4/f: "Kamu hizmetlerinden yararlanmada fırsat eşitliği."
- Md. 7: "Binalar, açık alanlar ve toplu taşıma sistemleri erişilebilir olmalıdır."
- Geçici Madde 2: "Kamuya açık alanlar 7 yıl içinde erişilebilir hale getirilecektir."

4.2 ULAŞIM

Mektuplarda Belirtilenler:

- Engelli rampası olmayan otobüsler, durmayan şoförler.
- Araç içi taciz, dışlanma, servis yetersizliği.
- Özel araç kullanımı için aparat desteği eksikliği.

Hukuki Değerlendirme:

Ulaşım altyapısının evrensel tasarım ilkesine uygun olmaması, engelli bireylerin hareket özgürlüğünü kısıtlamakta ve idari kusur doğurmaktadır.

4.3 EĞİTİM

Mektuplarda Belirtilenler:

- Özel eğitim öğretmeni eksikliği.
- Devlet okullarında bireysel farklılıkların tanınmaması.
- Öğrencilere ve ailelerine yönelik dışlayıcı dil ve tutumlar.

İlgili Mevzuat:

- 5378 s. Kanun md. 15–16
- Anayasa md. 42
- BM Engelli Hakları Sözleşmesi md. 24: Eğitimde kapsayıcılık ve bireyselleştirme

4.4 SAĞLIK

Mektuplarda Belirtilenler:

- Hastanelerde asansörsüzlük, sedye taşınacak alanların olmaması.
- Özel bakıma muhtaç bireylerin ulaşım sorunları nedeniyle tedaviye erişememesi.

Hukuki Değerlendirme:

Erişilebilir sağlık hizmetine erişimin engellenmesi, hem temel yaşam hakkının hem de eşit hizmet hakkının ihlali anlamına gelir.

4.5 SOSYAL DESTEK ve MALİ YARDIMLAR

Mektuplarda Belirtilenler:

- Engelli maaşı, bakım aylığı, çocuk eğitimi için destekler yetersiz.
- Tek gelirle çoklu engelli bireylerin ihtiyaçlarının karşılanamaması.

Hukuki Değerlendirme:

5378 s. Kanun md. 30 ve devamında düzenlenen sosyal destek sistemleri, mevcut ekonomik şartlara uyarlanmadığı için amacına ulaşmamaktadır.

4.6 AYRIMCILIK ve TOPLUMSAL DIŞLANMA

Mektuplarda Belirtilenler:

- Toplu taşımada hakaret, öğretmenler tarafından küçümseme.
- Kamu görevlilerinin duyarsız veya ihmalkar tutumları.

İlgili Mevzuat:

- TCK md. 122: Kamu hizmetinde ayrımcılık suçtur.
- BM Sözleşmesi md. 5 ve 8: Damgalama ve ayrımcılıkla mücadele

5. DEĞERLENDİRME

Mektuplarda aktarılan bireysel deneyimler, Tekirdağ özelinde sistematik erişim ihlallerinin bulunduğu, yerel yönetimlerin ve kamu kurumlarının erişilebilirlik

yükümlülüklerini ihlal ettiğini, aynı zamanda engelli bireylere karşı yer yer ayrımcı uygulamalara göz yumduğunu göstermektedir. Bu durum yalnızca idari bir ihmale değil, aynı zamanda hak temelli bir adaletsizliğe işaret etmektedir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Baromuz aşağıdaki adımların atılmasını gerekli görmektedir:

1. Yerel yönetimlere resmi yazı ile erişilebilirlik yükümlülükleri hatırlatılmalı.
2. Erişilemeyen kurumlar hakkında kamu denetçiliği başvuru süreçleri başlatılmalı.
3. Mevzuata aykırı hareket eden kamu personellerine yönelik rapor oluşturulmalı.
4. Eğitim kurumları ile koordinasyon kurularak öğretmen farkındalık eğitimleri planlanmalı.
5. Elde edilen mektuplar, anonimleştirilerek TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na gönderilmeli.

7. EK

- El yazısı mektupların dijital kopyaları